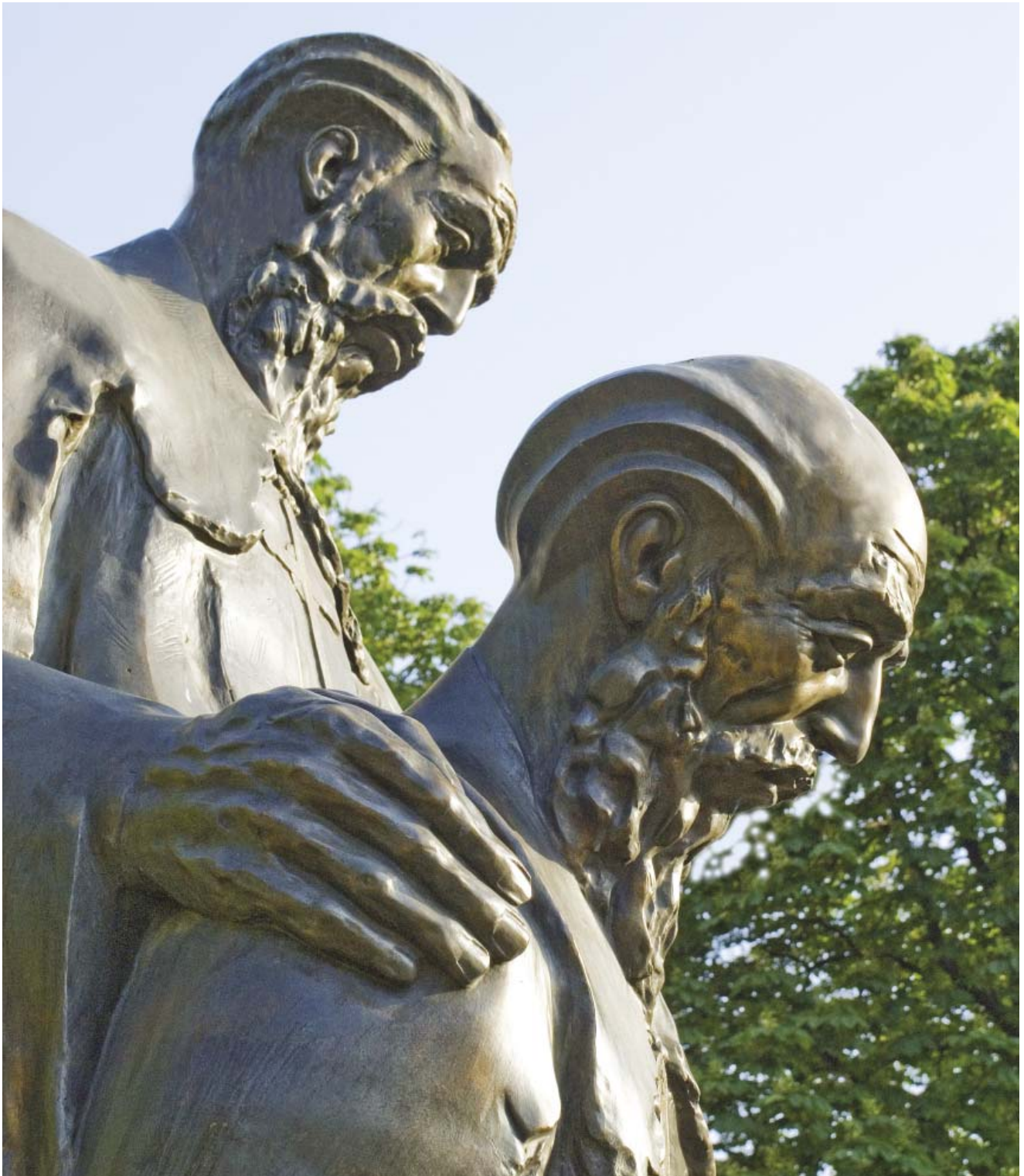

Томе Серафимовски

РЕТРОСПЕКТИВА

70 скулптура и 11 цртежа из породичне колекције

РТС

Галерија РТС, Таковска 10, Београд
Од 7. марта до 4. априла 2018.

ЂАКОМО СКОТИ, ликовни кришћичар, њесник

Серафимовски се не удаљава од људске фигуре, која је централна тема у његовом стваралаштву.

На цртежима тушем он ствара оплемењен македонски народни плес, према којем осећа посебан афинитет. Покрет материје, однос између драперије и покрета је су основне компоненте садржаја бројних цртежа.

Ријека, август 1965. године

ПАВЛЕ ВАСИЋ, професор, сликар, историјар уметности, ликовни кришћичар

Серафимовски је себи поставио задатак да представи македонске просветитеље из XIX и XX века, углавном црквене личности. Ауторов стил одликује оштрина, чак геометризација облика, нарочито кад је реч о фигурама просветитеља. С друге стране, постоји извесно схватање форме које подсећа на скулптуру његовог професора А. Аугустинчића, при чему долазе до израза пластичност облика и непосредност фактуре.

Геометризоване фигуре просветитеља имају несумњиву монументалност у стилу, али и делимичну неуједначеност која произлази из сукоба пластичних и геометризованих облика. У сваком случају, управо тај елемент скулптуре Серафимовског доноси ослобађање од професоровог утицаја и сасвим личну ноту. У портретима његових кћерки, потом Пулевског, Прличева, Цепенкова и Димитрија Чуповског примећује се извесна мекоћа и племенитост фактуре, која води порекло од Аугустинчића, али строга форма облика, збијањем форме Серафимовски даје лични печат својој скулптури, на исти начин као што то чини у низу цртежа у којима су присутни несумњив полет и надахнутост.

Београд, новембар 1975. године

ХУСТО ХОРХЕ ПАДРОН, академик, шпански њесник

Несумњивим се чини да се корени највеће теме вајарства у ванвременским оквирима – његове дубоке димензије и његовог значења – налазе у људском телу и, нарочито, у лицу човека. Серафимовски у току читавог развоја свог стваралаштва углавном бира управо ту уметничку територију. Задржава се и на два велика тема људског времена – историјској и савременој. Прошлост своди на део који се тиче словенског света.

Траг савремености у његовим скулптурама мање се заснива на опсесивној потрази за разликама и на некаквом испразном експериментализму у апстракцији, а више на сугестивном капацитету који се буди код човека данашњег времена. Има ли веће савремености од чињенице да сте у могућности да моделујете дело које ће задржати суштинске одлике свог столећа?

Лас Палмас, март 1991. године

ФЕРНАНДО ГАРСИЈЕ РАМОС, професор, шпански њесник

Монолитни блок код Серафимовског потврђује се као афирмација трајног. То осећање вечности које он утискује у своје скулптуре представља кључне моменте његових знакова, односно форми онога што је, пре свега, додирљиво.

Други аспект који треба истаћи тиче се начина на који аутор третира површине – а оне су такође део структуре знакова што их шаље – и који се уклапа у импресионистичку концепцију, док у исто време поставља и обележја властитог идентитета. Томе Серафимовски увек нам показује трагове моделовања – знаке, ране вајарског процеса. Тај белег – искључиво његов, лични – открива нам и нов кључ који ће нам послужити у проучавању његовог дела, открива нам оно што представља још једну важну његову одлику, нешто што успоставља изразиту дистинкцију.

Код Серафимовског симболизам има задатак да нам даје јасан правац којим треба ићи како би се постигло својеврсно литерарно поимање чистих пластичких форми.

Вајарско дело Томета Серафимовског својом изузетном снагом чини част, између осталих, и његовим учитељима Аугустинчићу и Хегедушићу, а у исто време дарује нам и нов кључ за проучавање историје македонске уметности и достиже веома високо место у панорами светске културе.

Санџа Круз де Тенерифе, март 1991. године

ЕКЛИСЕО ИСКИЕРДО, историјар уметности, ликовни кришћичар

У уметност ових наших атлантских меридијана почињу да продиру ветрови са европског истока. Управо таквим чини се и присуство одличног македонског скулптора Томета Серафимовског, који је – прво на Канарима, а затим и на острву Тенерифе – показао изузетно јасне и атрактивне примере једне уметности коју човек интуитивно осећа, а која се у потпуности исказује у амбијенту монументалног.

Док посматрате његова дела малог и средњег формата (она која се лако транспортују), као и панеле који нам омогућавају визуелизацију ауторових великих скулптура постављених по парковима и трговима и трговима његове домовине Македоније – неминовно морате ухватити тај снажни дах и јасну пластичност овог скулптора, који (уме-

сто длетом) властитом руком на податној глини (потом у бронзу преточеној) успева да нам пренесе своју виталну енергију.

Његови су портрети стога плод дубоке духовне комуникације у истој мери у којој су и плод уметничке храбрости да се вине до најтананијих предела душе својих ликовних, да их досегне и да их уверљиво обликује.

Нешто попут портрета Рафаела Албертија – ако већ желимо да истакнемо и пример – који у нашој средини сваки посматрач лако може вредновати.

Санџа Круз де Тенерифе, март 1991. године

БЕРНД ЗАХОВ, историјар уметности и ликовни кришћичар

Пре годину дана Југославија је признала Републику Македонију, једну од својих некадашњих република. Од тог тренутка надаље сви – не само политичари већ и уметници из те нове балканске државе – појачано теже томе да на одговарајући начин истакну све оно што обележава њихов национални идентитет и културни континуитет.

Скулптор Томе Серафимовски из Скопља, града побратимљеног с Ниρνбергом, сматра да је оно што је специфично македонско, у ствари, тврдокоран спој разноврсних историјских утицаја. Отуд његови цртежи и скулптуре који се ових дана могу видети у Волфовом здању старе Градске куће у Ниρνбергу нису случајно спој изазова класичног грчког, средњомедитеранског, словенског и новијег француског вајарства.

Ниρνбер, јун 1997. године

БОРИС ПЕТКОВСКИ, професор, историјар уметности

Вајарска поетика Томета Серафимовског усаглашена је с његовим темелним стваралачким пројектом, који се тиче обликовања људске фигуре и лика у оквиру разноврсних егзистенцијалних стања и различитих сфера деловања. Отуд произлази и разноврсност мотива и димензија његових дела: од споменика који се дотичу тема повезаних с догађајима и личностима (првенствено из националне историје) до минијатурних, камерних вајарских етида које чине читаву галерију ликовних из уметничког завичајног круга, али и до портрета стваралаца и јавних радника из већег броја земаља широм света. Серафимовски при томе увек поштује структуру телесне грађе човека или структуру његовог лица, али ништа мање пажње не поклања ни корпусима животињских тела (крава, коња, јараца), која су постала и предмет његових споменичких остварења.

Код Серафимовског се могу осетити и додирне тачке с неким другим моделима из даље прошлости, али и из овог века, као што су, на пример, Мајолова и Бурделова дела, а у читавом низу његових дела насталих у току последњих година несумњиво је присутна нота медитеранског сензибилитета. Реалистично обликовање тада се прелива у одмерену заобљеност и ненаметљиву сензуалност форми, пре свега кад је реч о женским представама.

Скопље, октобар 1997. године

ЖЕРАР КСУРИГЕРА, професор, историјар уметности, ликовни кришћичар

Непрекидно освајање реалног јесте оно ка чему су увек биле усмерене тежње у остваривању вајарских дела Томета Серафимовског. Племенити материјали мермер и оникс, те чврстине њихових површина обрађених длетом, као и бронза, произашла из обликоване глине – органски су делови ауторове скулптуре и упућују нас на сталну загометку представе.

У оквирима фронталне линије кретања, на коју је, по Хајдегеровим речима, „човек упућен“ и која потиче из дебљег слоја материје, те отуд своју потврду понекад добија и у нервним покретима његових вретенастих екстремитета – легитимност виђеног налапа се на основу визуелног утиска и тако долази до поновног рађања у својеврсној интеракцији, која се пак првенствено тиче експресивности форме, а не строге анатомске повезаности.

Ипак, овде није реч о тајанствености реалног предмета који се рађа из непосредно остварене блискости с цртежом, већ је у питању трагање за поволним решењем у процесу откривања лика.

Током читавог свог стваралачког пута Томе Серафимовски луцидно прати ту „несумњиву избезумљеност реалног“, која нас без икаквих дилема води ка суштини људскости, виђеној у најсвеобухватнијем могућем контексту.

Париз, септембар 1998. године

МАРИ-ФРАНС БРИЗЕЛАНС, професорка, историјарка уметности, сценографкиња

... За песника човек је недовољан, некомплетан, као што су то и Микеланђелове и Роденове скулптуре, код којих је део тела заробљеник мермера.

Томе Серафимовски одбија да прави скулптуре глатких облика. Он увек тежи томе да сачува једно парче мермера у почетном стању, да остави трагове длета, оживљене форме у тренутку рађања, док се пак у линији завршних делова, оних који носе и својеврсну оригиналну правилност, лако препознаје савршенство златног времена

првог периода класицизма, из века светлости, из времена кад је постојала жеља да се верује у то како оно што је лепо може створити нешто што је добро и како људи широм света заиста могу живети у хармонији.

Тако у делима Томета Серафимовског спој савршеног и „несавршеног“ подсећа на то да савршеност завршених делова представља само краткотрајну победу, тренутак равнотеже, привлачности, светла, који једноставно није кадар да поништи нити да избрише ништавило и хаос.

Ипак, у делима Томета Серафимовског нема места за безнадежност; она зраче ведрином која отвара пут ка спокојству. Иако дијалектичка игра између завршених форми, које наводе на савршенство и на безличну материју, сирову, односно бруталну, упућује на његово убеђење у то како савршенство не припада реалном свету, код овог аутора постоји и изражена увереност у чињеницу да тама никада неће моћи да оствари коначну победу. Напротив, својим длетом Серафимовски у мермеру ствара вибрације светлости које доводе до тога да из материје што је обрађује непрестано извири духовност.

Париз, мај 1998. године

ЛУАН СТАРОВА, члан МАНУ, амбасадор, њрофесор, њесник

Томе Серафимовски – захваљујући импозантном волумену своје стваралачке енергије, свом снажном стваралачком дару и надовезујући се на искуства Мештровића и Аугустинчића, те живећи и стварајући у свету Огиста Родена, Антоана Бурдела, Аристиде Мајола, као и незаобилазног Константина Бранкушија – по повратку на Балкан ствара изузетан свет скулптуре, успешно обитавајући у простору између националног и универзалног. Само себи својственим смислом за синтезу и комплексност он вечности „дарује“ уметнички транспоноване ликове доминантних фигура македонског препорода, те тако успева да овековечи и све оно на основу чега су они и постали део националног пантеона.

Сећање на париску школу живи у стваралачком универзуму Томета Серафимовског као сталан агенс и као трајан изазов. Његов „повратак“ париској школи обележила су два конкретна и значајна догађаја: један од њих збио се 1998. године у Паризу – реч је о његовој изложби одржаној у Међународном центру уметности (*Cité internationale des arts*), а други је представљао омаж посвећен песнику Ежену Гилвику, приређен у палати Удружења француских писаца (*Hôtel Massa / Association des écrivains français*).

Верност универзалним вредностима, која је обележавала и Бранкушијево стваралаштво, Томе Серафимовски супериорно исказује властитим скулпторским виђењем двеју изузетних личности Медитерана – песника Рафаела Албертија и Ежена Гилвика.

Париз, децембар 1998. године

СТАНИСЛАВ ЖИВКОВИЋ, њрофесор, исњоричар уметности

У краткотрајној историји савремене македонске скулптуре, после појаве београдског Ђака Димета Тодоровског, јединог правог претходника, Серафимовски је репрезентативан представник уметника ХХ века. Својом монументалном скулптуром, галеријом портрета и посебно галеријом претеча словенске и македонске духовности несумњиво значајно испуњава празнину у простору православне забране уношења скулптуре у храмове.

С обзиром на то да је уметничко образовање стицао у крилу западњачко-католичке школе, морао је да решава основни проблем – како да за своје историјске личности, уместо западњачке, пронађе источно-православну форму. Несумњиво су му његов медитерански менталитет наклоњен одмерености и балканска осећајност за естетско помогли да тај проблем разреши на маестралан начин. Песимизму је супротставио оптимизам човека локалног поднебља: патетика, мучеништво, експресионизам до карикатуре замењени су у његовом делу смиреншошћу, човекољубљем и лепотом.

Један од битних чинилаца који су му помогли да истраје у таквом схватању задатака уметности јесте снажна припадност Серафимовског свом народу, уз искрену убеђеност у духовне вредности, морал и сензибилитет македонског етноса.

Београд, фебруар 2002. године

ЂОРЂЕ КАДИЈЕВИЋ, ликовни крињичар

Први уметник с бивших југословенских простора који је представљен самосталном ретроспективном изложбом у београдској Галерији САНУ јесте македонски скулптор Томе Серафимовски (рођен 1935. године). Некад истакнути представник југословенске скулптуре с личном генезом утемељеном у чврстој традицији (загребачки студент, ученик Антуна Аугустинчића), Серафимовски је данас, без сумње, прво име вајарства у земљи наших нових јужних суседа. Реч је о вајару у изворном смислу те речи, и то не само због тога што је у питању неко ко обрађује камен или лије бронзу.

Оно што је код Серафимовског историјско и класично огледа се у његовом фигуративном антропоморфизму, у духу његове скулптуре што у свом наслеђу носи симболички језик вајане форме којом се изражава уметничко осећање живота. Ознаку савременог, модерног сензибилитета скулптурама Серафимовског дају наглашена слобода у интерпретацији класичних вајарских тема, изражена склоност ка деформацији природног облика, језичка структура израза, чију основу чини примарни, пластични еквивалент органске форме. Серафимовски је, укратко, издана најбоље традиције југословенске скулптуре високог модернизма, оног његовог правца који је доминирао средином прошлог века, да би крајем столећа био потиснут у други план, гурнут готово на маргину амбијента агресивне ескалације неомодернистичких и постмодерних, метауметничких трендова.

Београд, јун 2002. године

ФЕРИД МУХИЋ, њрофесор, есњењичар

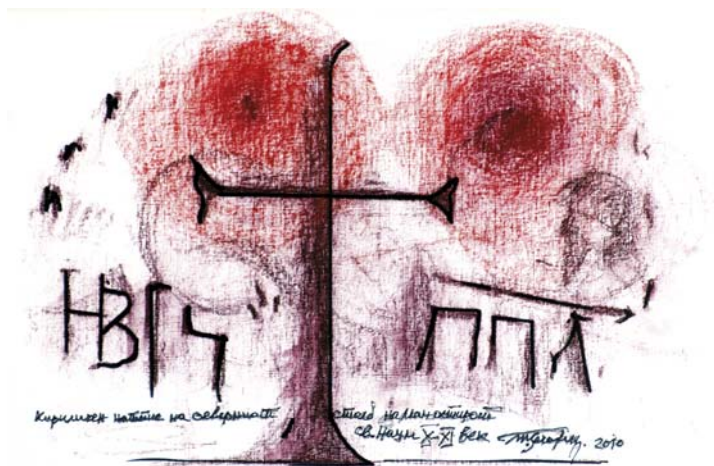
Томе Серафимовски није само њлодан вајар. Пропорције његовог опуса не могу се разумети у оквиру прецизног и објективно оскудног семантичког подручја које покрива реч њлодност. За такву краљевску гозбу какву је он изнео на трпезу уметности морао је, у најмању руку, бити додирнут благословом космичке пансемије! Је ли пак с врха Враца-планине помилован или је путем шарских кладенаца орошен – ко ће му га знати? Ипак, чудо које чине његови уметнички резултати може се објаснити само нужном претпоставком о чуду које је такве резултате учинило могућим.

Томе Серафимовски портрету прилази максимално интензивно. За њега портрет није само инспирација. Портрет је за њега опсеесија! А вероватно и кључни сектор, први и последњи чвор читавог сплета његове уметности. Историчари уметности тек треба да се суоче са амбисима и висинама ове више него импозантне уметничке топографије, која је већ прерасла у читав један континент. За мене неколико аспеката и из њих изведених питања представљају оно што је примарно, што узбуђује и интригира. То су трагови пурпурног сјаја песка који ме усмеравају ка „Тасилију“ његове поезике – попут праимпулса од којих је почела да се еманира његова уметничка портретистичка продукција. Упркос томе што ни у једном тренутку не прелази у маниризам, он развија два јасно разграната проседеа, две супкатегоризације у портретисању, један за мушкарце, а други за жене – и кад је реч о лицу, и онда када је у питању тело!

Скопље, октобар 2003. године

ДЕЈАН МЕДАКОВИЋ, члан САНУ, исњоричар уметности

У Охридску сам први пут видео древног климента. И данас памтим своје узбуђење, не само због величанственог мира и неке узвишене тишине којом је зрачила та скулптура већ и због сазнања да је она сачувана од средњег века до данас...

Скопље 1963, монументални споменик поводом обележавања 40 година од разорног земљотреса, Скопље, Македонија, димензије 230×400 см, 2003.

Помињем ту величанствену охридску скулптуру управо данас, кад опчињен стојим пред новим ликом светог Климента, оним што га је створио Томе Серафимовски, вајар из Македоније. Док сам стајао пред том скулптуром, мој први утисак био је да гледам у споменик који је спојио векове. Тако је настала најчвршћа спона, чије порекло извире из тајновитих, често несвесних закона људскога памћења. То стање подстиче непрестано суочавање с прошлим вековима и тихо преузимање давно одсањаних снова. Историзмом је обогаћено разуђено стваралаштво Томета Серафимовског, у чијем опусу откривамо строгу изабрљивост у прихватању хуманистичких порука. Једино оне могле су да утичу на осетљиви уметнички поступак тог великог вајара.

Нов Тометов споменик посвећен светом Клименту, заштитнику града Охрида, изникао је из духовног круга насталог у том старом изворишту словенске духовности. На стари начин, преузете из ранијег стварања, на пример у Далмацији, такве скулптуре представљају заштитнике града. И свети Климент Томета Серафимовског пригорио је град Охрид, док десном руком благосиља или опомиње охридске становнике.

Уверен сам да се овај лик светог Климента прикључује оним ремек-делима скулптуре као што су Донателов *Гайтамелата* или Верокијев *Колеоне*. Они су настали да би истакли њихову ратничку славу. Насупрот том схватању, свети Климент Томета Серафимовског изронио је из света монашког тиховања. Он припада духовној тишини и онаквој мисаоности какву је створило византијско сликарство у трагању и освајању другог, надреалног света.

Београд, јул 2006. године

ВЕСНА МАЖУРАН-СУБОТИЋ, *испорицарка уметности*

Томе Серафимовски воли људе – он је дружељубив и топао човек. Спонтано ствара нити које га повезују са саговорником, са средином. Принципе понашања у односу на људе у свакодневном животу он преноси и негује док моделује портрете, који чине и средиште његовог вајарског опуса. Он настоји да проникне у психу личности коју приказује и заиста успева у томе. Физичку сличност подређује при томе психолошкој студији, а степен стилизовања готово увек зависи од тога на каква је начин успостављен духовни однос између њега и модела.

Управо зато није ни чудо што његови портрети живе „за себе“ и што, захваљујући хватању карактеристичне мимике, као и живости погледа, успевају да досегну индивидуални семантички ниво.

Сваки његов портрет, а нанизао их је више од три стотине, резултат је менталне обраде и унутрашњег доживљаја портретисане личности. Са ових портрета готово да можемо прочитати карактере људи, утисак који су оставили или који и даље остављају на своју околину. Они зраче интелектуалном снагом, божанством, поносом, самосвешћу, топлином...

Загреб, април 2008. године

Блајослов, детаљ, рука Светог Климента која благосиља, Македонија, бронза, 2007. године

АРИЈАНА КРАЉ, *професорка, испорицарка уметности, ујравница Глиптиошке ХАЗУ*

Скулпторско дело Томета Серафимовског од темељног је и преломног значаја за формирање ликовне традиције вајарства у Македонији. Без могућности подршке стваралаштва (као и вајарске и мисаоне ерудиције) Т. Серафимовског сваки корак напред, ка савременом стваралаштву на пољу ликовних уметности, односно на подручју вајарства, у XXI веку био би само некакав покушај сналажења у датој ситуацији, али не и плод доживљеног искуства, оног које се заснива управо на вајарству произашлом из властите средине, на делу које Томе Серафимовски оставља у аманет подручју с којег је поникао. Својим школовањем Томе Серафимовски везан је за најистакнутије професоре загребачке Академије ликовних уметности, које су обележавале изузетно снажну индивидуалност и велика стваралачка енергија. Захваљујући тежњама и узусима особеним за време његовог уметничког стасавања, овај аутор доживео је људски лик као вечну скулпторску тему, како кад је реч о форми тако и кад је питање преношење карактерних одлика.

Његова скулптура приказује портретисано лице уграђујући га у време, у систем вредности, у атмосферу, у окружење – наглашавајући тако и индивидуалност носилаца великих историјских и културних догађаја у одређеним срединама. Његови споменици и портрети чине те личности сталним сапутницима наше свести и потврђују снагу македонске мисли.

Постављањем „камена темељца“ вајарству у властитој средини Томе Серафимовски отвара читав низ нових путева будућим скулпторима. Верујем у то да ће многи млађи вајари тек у добу своје зрелости схватити то и да ће бити захвални Томету Серафимовском за пут који је и за њих превалио.

Личности и догађаји кондензују векове у јединствену хуманистичку мисао, а скулпторско стваралаштво Томета Серафимовског те личности и њихова дела чини визуелно присутним у садашњости. На тим портретима и споменицима Серафимовски оставља властиту поруку о минулим временима као аманет генерацијама које долазе.

Загреб, април 2008. године

ЈОСИП БРАТУЛИЋ, *члан ХАЗУ, испорицар средњовековне књижевности*

Ова изложба Томета Серафимовског, овде, у Загребу, у Глиптотеци, за мене представља предиван доживљај. Видим да он као скулптор умешно спаја традицију с модерним схватањем вајарства, видим да му ништа није страна, а да ипак првенствено бира оно што својом руком и својом моделацијом најбоље зна уобличити – оно што се назива *модерном визуелношћу*. Видим да није подлегао трендовима и да је остао веран људском лику – лицу, рукама, телу – форма му је најважнија. А шта је скулптура ако није то? Дакле, шта је друго ако није моделовање, обликовање форме, одређивање односа? Па то је најважније – инкарнат људски и оно што потом следи. Али важно је и меру одредити, учинити да скулптура почне да живи као биће у средини у коју је постављена.

Загреб, април 2008. године

ЦВЕТАН ГРОЗДАНОВ, *члан МАНУ, испорицар уметности*

Кад се постави питање о изворима, еволуцији, о скулпторском проседеу и индивидуалном обележју стваралачког опуса Серафимовског, постепено се открива вишезначност тог истакнутог ствараоца и његов умногоме сложен вајарски пут у току протеклих деценија.

Већ у средњој уметничкој школи у Сплиту и на Академији ликовних уметности у Загребу он се суочава с класичном европском скулптуром, чији је заједнички именитељ вековно антропоморфно опредељење. Сасвим је разумљиво и одавно прихваћено гледиште историчара уметности и естетичара да се у фигурама Серафимовског осећају стилско схватање и поступак његовог професора Антуна Аугустиновића, значајног скулптора XX века с међународном репутацијом. Та опсервација Серафимовског може да служи само на част. Ипак, кад говоримо о особеном скулпторском језику Серафимовског, најпре запажамо његову склоност ка монументалности и он је, у том погледу, супериорна личност у вајарству не само у својој отаџбини него и на ширем подручју југоисточне Европе. Запажена је његова оштрина фигурације, независно од тога да ли се испољава на одећи, лику или на помоћним елементима. Познато је запажање истакнутог теоретичара уметности проф.

Павла Васића о „сажимању облика“ код Серафимовског, при чему неке споменике одликује екстатичност. Аутор поседује властиту морфологију у моделацији чела, косе и обрва, а нарочито руку, елемената који лако откривају његов лични језик, грађен и усавршаван у процесу настајања и стварања дела.

Стојећи пред импозантним опусом Серафимовског, оствареним у периоду од преко пет деценија, представљеним у више земаља и на најугледнијим местима (Њујорк, Париз, Рим, Ватикан, Тенерифе, Софија, Нирнберг, Београд, Загреб, Скопље итд.), ми смо дужни да му искажемо своје усхићење и да, као ауторови савременици, истакнемо свој генерацијски удео у ризици човекових достојанстава којима се и сами радујемо. Серафимовски се изборио за своје место проминентног скулптора у вихору мноштва естетичко-ликовних контроверзи, у свету политичко-идеолошких судара и потреса. Он је успео да сачува своју личност ствараоца и вајара, расуђивача и сведока, да поклони цео један виртуелни музеј, за који заслужује многе почести, веће од оних које друштво (у транзицији), оптерећено мноштвом егзистенцијалних потреса, може да му укаже.

Скопље, март 2009. године

ГЕОРГИ СТАРДЕЛОВ, *члан МАНУ, испорицар*

Скулптура Томета Серафимовског полази од траслојности онтолошке структуре људског бића: тела, душе, духа. У оквиру њих *ишло* човеку омогућује да живи свој телесни, земни живот. Тај и такав живот – с бројним менталним, моралним и социјалним контрадикторностима – оставља дубока растројства у *души*, док само у оквиру свог *духа* човек опстаје између земног и небеског, између физичког и метафизичког. У хијерархији тих онтолошких стечених људских слојева – у портретима Томета Серафимовског доминира духовно. Стичемо утисак да он с физиономијом обликује и мисао, обликује сан, обликује ту загладаност портретисаног лика у себе самог, у свој бол. Његове портрете доживљавамо као песму која се не слуша – већ се гледа. Ипак, оно оригинално у портрету Серафимовског, оно што његовом делу даје лични печат и естетски идентитет, састоји се у томе што он увек тежи да у својим скулптурама којима овековечује људски лик свесно оставља и део твари (материје) из које је портрет изронио, оставља нешто што треба да делује наизглед недорађено, што треба да буде доказ у прилог чињеници како та два света – материја и дух – никако не могу ни једно без другог, ни без себе самих. Током бројних година практиковања вајарске уметности Серафимовски се супротстављао настојањима модерниста да нас удаље од природе и природног. Његова скулптура изразит је доказ да свако истинско уметничко дело зрачи моћном духовном снагом, можда не баш увек разумљивом, али никад несмањеном. Она нас усхићује намећући питање: Зар су људске руке могле све то направити, даровати нам га и истовремено пробудити у нама оне орфејске заносе и егзалтације, оне фасцинације које се у нашим бићима рађају приликом присног додиром са мистеријом лепоте?

Скопље, јун 2009. године

Slavko Janevski
Writer and painter

MONUMENT

For my friend Tome Serafimovski

Crows have chained it with caws.
It uproots its feet during the night
from marble soil.

It will ask the master
where his heart of bronze is.

They will sit down for a drink.
Their throats dry again.
And only the night will know
that the master
even if he had two hearts
will never outlive the monument.

The master, drunk
will stretch himself on an obelisk
and twist the cloud's moustache.

In two glasses the monument
will look for its heart.
It will find it.
It will shut itself up in it and
will devise bronze prayers.

Славко Јаневски
Писац и сликар

СПОМЕНИК

За мој љуријашеља Томеџа Серафимовској

Вране су га крицима оковале.
Ноћу у себи ослобађа стопала
од мермерног тла.

Припитаће мајстора,
Где му је је срце бронзано.

Сешће поред чаше.
А грла ипак сувих.
И само ноћ ће знати
да мајстор
и са два срца
неће надживети споменик.

Мајстор пијан
на обелиск ће се испружити
брк облацима да засуче.

Споменик у две чаше
срце ће да потражи.
Наћи ће га.
Затвориће се у њега
и бронзане молитве измишљати.

Славко Јаневски
Писател и сликар

СПОМЕНИК

На мојој љуријашељ Томе Серафимовски

Врани со крици го оковале.
Ноќе си ги откорнува стапалата
Од мермерна почва.

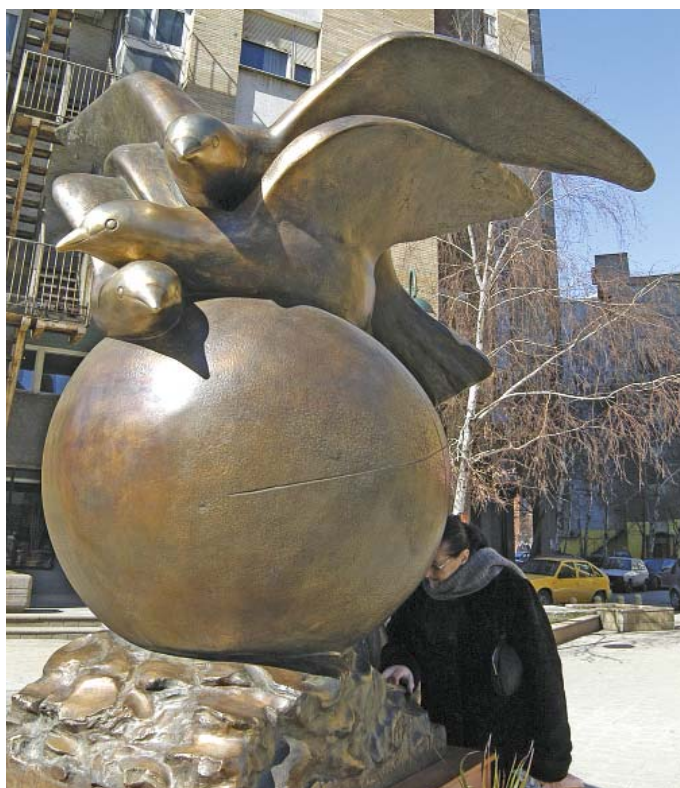
Ќе го праша мајсторот,
Када му е срцето бронзено.

Ќе седнат крај чашка.
Грлата пак суви.
И само ноќта ќе знае
дека мајсторот
и со две срца
Не ќе го надживее споменикот.

Мајсторот пијан
на обелиск ќе се издолжи
мустаќ на облаците ќе им сука.

Споменикот во две чаши
Срцето ќе си го бара
Ќе го најде
Ќе го затвори во него и
Бронзани молитви ќе измислува

Скопље, 1984. године

Симфонија мира, бронзани споменик на Тргу Слободе у Скопљу, Македонија, висина 300 см, 2004. година. Макету овог дела изложеног у Галерији РТС породица Серафимовски ће донирати представништву Европске уније у Скопљу поводом Дана победе 9. маја ове године.

ТОМЕ СЕРАФИМОВСКИ рођен је у месту Зубовце код Гостивара (Краљевина Југославија) 14. јула 1935. Умро је у Скопљу 3. марта 2016. Био је вајар и академик.

Основну школу завршио је у Гостивару. У Сплиту је 1957. године завршио Средњу уметничку школу, одсек вајарства, у класи професора Жељка Радмиловића, Ивана Мирковића и Марина Студина. Истовремено је три године радио као сликар-сценограф у сплитском Народном казалишту.

Образовање је наставио 1957. године на Академији за ликовне уметности у Загребу, на којој је дипломирао 1963, у класи професора Антуна Аугустинчића. У међувремену, једну годину радио је као сарадник у мајсторској радионици свог професора. Између 1964–1966. радио је као професор у средњој школи у Гостивару.

У јануару 1966. године, као стипендиста Француске владе, започео је боравак у Паризу. Вишегодишњи боравак у Паризу оставио је видљиве трагове на стваралаштво Томета Серафимовског. Радећи као сарадник Алиције Пеналбе, учествовао је у реализацији више скулптура ове познате аргентинске вајарке.

Након повратка из Париза, крајем 1969, извесно време ради као сценограф у Телевизији Скопље. Од почетка 1970. па све до 1987. године живи и ради у Гостивару и Охридску.

Био је члан Друштва ликовних уметника Македоније од 1962. године, а од 1977. до 1978. и његов председник. Од 1977. до 1980. Био је члан пред-

седништва Удружења ликовних уметника Југославије.

Вајарска дела Серафимовског налазе се у више приватних збирки широм света, као и у многим галеријама и музејима, и то: Галерији Бакингемске палате (у збирци принца Чарлса у Лондону), Хотелу Маса – Удружењу писаца Француске у Паризу, Музеју Ватикана у Риму, Музеју Друштва писаца у Лас Палмасу, Парку поезије „Атлантида“ у граду Гарачико (на Тенерифима), Македонском културном центру у Перту, Фондацији „Кирил и Методиј“ у Софији, Галерији Фестивалског центра у Варни, Кући-музеју „Едвард Кардељ“ у Љубљани, Галерији Дома Армије у Ријеци, Градској библиотеци у Карловцу, Музеју Града Мостара, Кући Ђуре Јакшића у Београду, САНУ, Народном музеју у Ваљево, Галерији великана у Скопљу, Градском музеју у Ђакову и многим другим институцијама у Скопљу и широм света.

Томе Серафимовски је оснивач Фондације „Ликовни уметници Ђури Јакшићу“ у Скадарлији (Београд).

За члана Македонске академије наука и уметности изабран је 7. октобра 1988. године. Од 1992. до 1999. био је секретар Одељења уметности и члан Председништва МАНУ, а од 1992. године члан Издавачког одбора међународног часописа за културу „Орфеј“ у Софији.

Године 2003. изабран је са члана Српске академије наука и уметности као инострани члан,

а 2006. за члана Светске академије ликовних уметности и наука чије је седиште и Сан Франциску. Године 2015. изабран је за члана Црногорске академије наука и уметности. Добитник је бројних награда и признања.

Томе Серафимовски је остварио у трајном материјалу – бронзи, мермеру, ониксу и дрвету, око 550 скулптура. Међу њима 200 портрета, више од 170 актова, на стотине скица и цртежа, минијатура, велики број скулптура са представама животиња, више од 10 торзоа и рељефа. Серафимовски је за собом оставио око 40 споменика у бронзи који се налазе махом у Македонији, расути широм пређашње Југославије и у најугледнијим галеријама, музејима и институцијама света. Његова дела се могу наћи у најпрестижнијим јавним и приватним колекцијама. Аутор је иконостаса у цркви Цветог апостола Томе у родном селу Зубовце (2008).

Током плодносних више од 60 година активног стваралачког рада учествовао је на више од 300 групних и колективних изложби и више од 40 самосталних изложби у земљи и иностранству.

Свој патриотизам овековечио је спомеником песнику Славку Јаневском, на који је урезао његову песму о Македонији: „Трошка земља, капка воде, парче небо“...

Умро је радећи на портретима Михајла Пупина и Николе Тесле...

Серафимовски је у Београду последњи пут излагао у Галерији Српске академије наука и уметности новембра 2012. године. Изложба скулптура под називом „Балканско сазвежђе“ је из истог циклуса који садржи 24 портретисане личности, а међу њима су: скулптуре Вука Караџића, Риге од Фере, Светог Наума Охридског чудотворца, Јосипа Јурја Штросмајера, Мирослава Крлеже... Изложбу су пратили и цртежи на којима је приказан развој писма од 8. до 11. века – почеди глаголице, 38 знакова прве ћирилице, па све до данашње ћирилице. „Балканско сазвежђе“ је било приказано у Софији, Скопљу, Београду, Подгорици, Загребу, Љубљани.

После смрти Серафимовског, једина до сада одржана изложба његових дела, одабраних на тему женског акта, одржана је Македонској академији наука и уметности у Скопљу под називом „Жена профандис“.

Серафимовски је Београду поконио споменик Ђирилу и Методију у парку код Вуковог споменика (2005), исти је првобитно дарио вољеном Охридску (1989), а потом вајарску скулптуру двојице првих просветитеља словенског света, мисионара културе, завештао Радио-телевизији Србије (2015) у чијем се галеријском простору у Таковској 10 одржава његова ретроспективна изложба, прва после његове смрти у марту 2016. године. Дела Серафимовског у Београду се могу видети и у фоајеу Народне позоришта, портрет Мије Алексића, као и Ђуре Јакшића у Скадарлији, донација дела у САНУ. Захваљан Матици српској за књигу о његовим споменицима, Новом Саду је поконио идејно решење споменика Вуку Караџићу. Ова идеја, на жалост, није реализована.

Велика жеља Томета Серафимовског била је да управо Радио-телевизија Србије направи емисију о његовом животу и раду, а поводом 80 година живота и 60 година стваралаштва. Тим поводом је реализован ТВ филм под називом „Извајани Балкан“, документарни портрет уметника сниман у Македонији. Филм је премијерно приказан у Скопљу у Македонској академији наука и уметности у присуству дипломатског кора и других званика, пријатеља аутора. Ово телевизијско остварење потписују редитељ филма Иван Поповић, уредник и сценариста Светлана Илић, директор фотографије Владимир Јовановић, сниматељ звука Миљан Ђукић и Милан Радичевић.

У Галерији РТС од 7. марта до 4. априла 2018. у ретроспективној изложби радова Томета Серафимовског представљено је 70 скулптура и 11 цртежа. Укупно 81 дело, тачно онолико колико је имао година када је умро у марту 2016. године. Све из породичне колекције Серафимовски.

Организацијом ове изложбе, у години када обележава шест деценија од свог настајања, Радио-телевизија Србије захваљује се и сећа се једног од најзначајнијих вајара овог дела Европе, пријатељу Београда, Србије и Јавне медијске установе РТС. Обогатио је заувек наше животе лепотом стваралаштва и духа, снагом дела које је оставио нама и о којим ће уметничким дометима без сумње говорити и генерације које се још увек нису родиле.

ИЗДАВАЧ ЈМУ Радио-телевизија Србије • ЗА ИЗДАВАЧА Драган Бујошевић, генерални директор РТС; Владимир Вулетић, председник Управног одбора РТС • ПРЕДСЕДНИК САВЕТА РТС ЗА ЛИКОВНО СТВАРАЛАШТВО Никола Мирков • РУКОВОДИЛАЦ СЛУЖБЕ ВАШТИНА И КУЛТУРНА ПРОДУКЦИЈА РТС Александра Јелисавић • ОДГОВОРНИ УРЕДНИК ГАЛЕРИЈЕ РТС Петар Биновић • УРЕДНИК Ана-Марија Симоновић • ИЗВРШНИ ПРОДУЦЕНТ Славица Стефановић • ГРАФИЧКО ОБЛИКОВАЊЕ Предраг М. Поповић • ШТАМПА Штампарија РТС • ТИРАЖ 1.000 примерака • Београд, 2018.

НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ *Света браћа Ђирило и Методије*, споменик у парку Ђирила и Методија у Београду, бронза, висина 400 cm, 2005. година

PTC 13

@galerijarts

bastinarts

TV Feljton: Izvajani Balkan rts.rs